

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

LĒMUMS PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU LIETĀ Nr. 2015-04-01

Rīgā

2016. gada 22. februārī

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Kaspars Balodis, Gunārs Kusiņš, Uldis Ķinis, Sanita Osipova un Ineta Ziemele,

pēc Ulda Bērziņa, Lindas Sniegas-Svilānes un Santas Strodes konstitucionālās sūdzības,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2016. gada 26. janvāra tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” 2. panta un 2014. gada 30. oktobra likuma „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam”.

Satversmes tiesa konstatēja:

1. Saeima 2010. gada 26. jūlijā pieņēma Maksātnespējas likumu, kas stājās spēkā 2010. gada 1. novembrī.

Maksātnespējas likuma 9. panta pirmā daļa noteica:

„Maksātnespējas procesa administrators ir fiziskā persona, kura ir ieguvusi maksātnespējas procesa administratora sertifikātu un kurai ir šajā likumā noteiktās tiesības un pienākumi.”

2014. gada 25. septembrī Saeima pieņēma likumu „Grozījumi Maksātnespējas likumā”, kas stājās spēkā 2015. gada 1. janvārī, un ar šā likuma 2. pantu Maksātnespējas likuma 9. panta pirmā daļa tika papildināta ar teikumu šādā redakcijā:

„Amata darbībā maksātnespējas procesa administratori ir pielīdzināti valsts amatpersonām.”

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 34. punktu grozījumi Maksātnespējas likumā stājās spēkā 2015. gada 1. martā.

Saeima 2002. gada 25. aprīlī pieņēma likumu „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” (turpmāk – Interešu konflikta novēršanas likums), kas stājās spēkā 2002. gada 10. maijā.

Ar 2014. gada 30. oktobra likumu „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””, kas stājās spēkā 2014. gada 29. novembrī, Saeima papildināja Interešu konflikta novēršanas likuma 4. panta pirmo daļu ar 26. punktu šādā redakcijā: „26) maksātnespējas administrators.” Saskaņā ar Interešu konflikta novēršanas likuma pārejas noteikumu 22. punktu šis grozījums stājās spēkā 2015. gada 1. jūlijā.

Savukārt ar 2015. gada 21. maija likumu „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””, kas stājās spēkā 2015. gada 17. jūnijā, Saeima Interešu konflikta novēršanas likuma pārejas noteikumu 22. punktā skaitļus un vārdus „2015. gada 1. jūlijā” aizstāja ar skaitļiem un vārdiem „2016. gada 1. janvārī”.

2. Latvijas Republikas Satversmes tiesa (turpmāk – Satversmes tiesa) 2015. gada 21. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2015-03-01, kurā atzina 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” 2. pantu un 2014. gada 30. oktobra likumu „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””, ciktāl tie nenodrošina maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, profesionālās darbības garantijas izvēlētās nodarbošanās saglabāšanai, par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 106. panta pirmajam teikumam. Spriedums publicēts oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” 2015. gada 23. decembrī.

3. Pieteikuma iesniedzēji Uldis Bērziņš, Linda Sniega-Svilāne un Santa Strode (atbilstoši lietas materiāliem pievienotajai laulības apliecībai Santas Strodes uzvārds kopš 2015. gada 28. decembra ir Kovaļevska) (turpmāk arī –

Pieteikuma iesniedzēji) uzskata, ka 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” 2. pants un 2014. gada 30. oktobra likums „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” (turpmāk kopā – apstrīdētās normas) neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam.

Pieteikuma iesniedzēji ir maksātnespējas procesa administratori (turpmāk – administratori), kuri administratora pienākumu pildīšanu apvieno ar citu amatu pildīšanu. Proti, Uldis Bērziņš ir sertificēts nodokļu (finanšu) konsultants, Linda Sniega-Svilāne – kapitālsabiedrības valdes locekle un konsultante grāmatvedības jomā, bet Santa Strode – kapitālsabiedrības valdes priekšsēdētāja.

Pieteikumam pievienoti Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācijas sertifikācijas centra izdotie sertifikāti, atbilstoši kuriem pieteikuma iesniegšanas brīdī Pieteikuma iesniedzēji bija tiesīgi veikt administratora pienākumus. Maksātnespējas reģistrā izdarītie ieraksti apstiprina, ka arī tie administratori, kuru sertifikāta darbības termiņš beidzās lietas izskatīšanas laikā, to ir pagarinājuši.

3.1. Apstrīdētajās normās noteiktais, ka administratori amata darbībā ir pielīdzināmi valsts amatpersonām, aizskarot Pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteiktās pamattiesības.

Administratora profesija esot privātā sektora profesija, administrators nepildot amata pienākumus valsts institūcijās un neveicot valsts amatpersonas funkcijas. Valsts amatpersonas statuss administratoram uzliekot jaunus pienākumus un ierobežojumus, kas noteikti Interešu konflikta novēršanas likumā. Tā kā šo pienākumu izpilde un ierobežojumu ievērošana neesot iespējama, Pieteikuma iesniedzēji nevarēšot turpināt darbību administratora amatā.

Satversmes 106. pantā lietotais jēdziens „nodarbošanās” aptverot gan administratora darbību, gan darbību citos amatos. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētās normas radīšot viņiem nelabvēlīgas sekas, jo pēc apstrīdēto normu spēkā stāšanās viņi nevarēšot apvienot administratora amata darbību ar savu profesionālo darbību citās jomās. Proti, viņi vairs nevarēšot veikt nodokļu (finanšu) konsultanta pienākumus un kapitālsabiedrībā ieņemt valdes locekļa amatu. Pieteikuma iesniedzēji esot ieguldījuši ievērojamu laiku, pūles un finanšu līdzekļus, lai papildus administratora amatam varētu veikt arī citus pienākumus kā nodokļu (finanšu) konsultanti vai darboties kapitālsabiedrību valdēs.

Tādējādi viņiem esot ierobežotas Satversmes 106. pantā garantētās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos.

3.2. Apstrīdētās normas nonākot pretrunā ar valsts amatpersonas statusa piešķiršanas būtību un jēgu, jo administratori nepildot amata pienākumus valsts institūcijās un neveicot valsts amatpersonas funkcijas. No apstrīdētajām normām neesot skaidri saprotams, kā pēc to spēkā stāšanās jāmainās administratora darbībai, kādas jaunas tiesības un pienākumi radīsies Pieteikuma iesniedzējiem.

Apstrīdētās normas neesot bijušas paredzamas un pārkāpjot tiesiskās paļāvības principu. Tās nepiedāvājot saprātīgu pārejas periodu un mehānismu, kas Pieteikuma iesniedzējiem ļautu izdarīt pārdomātu izvēli attiecībā uz viņu turpmāko profesionālo darbību. Pieteikuma iesniedzējiem esot izveidojusies aizsargājama tiesiskā paļāvība uz to, ka viņi arī turpmāk varēs veikt administratora pienākumus.

Apstrīdētajās normās ietvertais regulējums esot pieņemts sasteigti un esot acīmredzami nepietiekams administratora profesijas reformēšanai. Tā kā apstrīdētās normas neatbilstot likuma kvalitātes prasībām, tajās noteiktais pamattiesību ierobežojums neesot noteikts ar likumu.

3.3. Ar apstrīdētajām normām likumdevējs esot vēlējis uzlabot administratoru darbības kontroli. Taču šāds mērķis neatbilstot nevienam no Satversmes 116. pantā norādītajiem pamattiesību ierobežošanas mērķiem. Līdz ar to apstrīdētajās normās ietvertajam pamattiesību ierobežojumam neesot leģitīma mērķa.

Ar apstrīdētajām normām neesot iespējams uzlabot administratoru darbības kontroli, nedz arī nodrošināt kreditoru un valsts interešu aizsardzību maksātnespējas procesā. Arī citās valstīs netiekot izmantots tāds administratoru darbības kontroles mehānisms kā valsts amatpersonas statusa noteikšana. Esot pieejami citi, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojoši līdzekļi, ar kuriem varētu uzlabot administratoru darbības kontroli. Jau šobrīd tiesai esot piešķirtas plašas pilnvaras administratora darbības uzraudzībā. Arī Maksātnespējas administrācija kontrolējot administratora darbību tiesiskās aizsardzības procesā un maksātnespējas procesā. Ja Maksātnespējas administrācijas veiktā administratoru darbības kontrole nav efektīva, to varot pilnveidot, grozot normatīvos aktus un uzlabojot to piemērošanu.

Turklāt Maksātnespējas likums paredzot kreditoram un kreditoru sapulcei plašas iespējas kontrolēt administratora darbību. Savas kompetences ietvaros administratorus uzraugot arī Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk arī – VID), policija un prokuratūra. Administrators katru ceturksni iesniedzot darbības pārskatu kreditoriem un Maksātnespējas administrācijai. Arī maksātnespējīgās

juridiskās personas bijušie valdes locekļi un kapitāla daļu vai akciju turētāji esot ieinteresēti, lai administrators savus pienākumus pildītu saskaņā ar likumu.

Administratoram esot noteiktas stingras prasības attiecībā uz viņa sertifikāta darbības apturēšanu, izbeigšanu un anulēšanu. Pastāvot arī administratoru disciplinārtbildības sistēma, kuru īstenojot biedrība „Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācija”. Pēc Pieteikuma iesniedzēju ieskata, likumdevējs varēja noteikt, ka administratori ir tiesu sistēmai piederīgas amatpersonas, kas darbojas brīvajā juridiskajā profesijā.

4. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – **Saeima** – atbildes rakstā norāda, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam. Apstrīdētās normas veidojot daļu no administratoru darbības regulējuma reformas, kas esot diezgan apjomīga. Apstrīdētās normas attiecoties tikai uz papildu finanšu kontroli, un to mērķis esot novērst iespējamu personiskās vai mantiskās ieinteresētības ietekmi uz valsts amatpersonas darbību, veicināt valsts amatpersonas darbības atklātumu un sabiedrības uzticēšanos valsts amatpersonai.

4.1. Apstrīdētās normas ierindojot administratorus to valsts amatpersonu kategorijā, uz kurām attiecas vispārīgie amatu savienošanas noteikumi, kas paredzēti Interesu konflikta novēršanas likuma 6. panta otrajā daļā. Interesu konflikta novēršanas likums neliedzot administratoriem veikt nodokļu (finanšu) konsultanta pienākumus un darboties kapitālsabiedrības valdē.

Līdz ar to neesot ierobežotas Pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 106. pantā noteiktās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos.

Pieteikuma iesniedzēji pēc būtības apšaubot likumdevēja rīcības brīvības ietvaros izdarīto izšķiršanos par administratora iekļaušanu valsts amatpersonu sarakstā. Valsts amatpersonas statusa noteikšana administratoriem esot likumdevēja kompetencē. Turklāt Maksātnespējas likuma 20. pants jau nosakot to, ka administratora darbība ietver tādas funkcijas un uzdevumus, kuru izpildē nav pieļaujams interešu konflikts un personiska vai mantiska ieinteresētība.

4.2. Veicot amata pienākumus, administrators realizējot varu, ko tam piešķīrusi valsts, taču iepriekšējais regulējums neesot bijis pietiekams, lai kļiedētu šaubas par administratoru objektivitāti šīs varas realizēšanā.

Valsts amatpersonas statuss un no tā izrietošie Interesu konflikta novēršanas likumā noteiktie pienākumi, kā arī valsts amatpersonu krimināltiesiskā atbildība

nodrošinot nepieciešamo administratora finanšu kontroli un stiprinot viņa darbības uzraudzību.

4.3. Ar apstrīdētajām normām neesot ieviestas būtiskas izmaiņas administratora statusā. Tās nenosakot arī jaunus pienākumus, kuru izpildei būtu nepieciešams ilgs pārejas periods.

Apstrīdētās normas neprasot, lai Pieteikuma iesniedzēji atteiktos no nodokļu (finanšu) konsultanta, kapitālsabiedrības valdes locekļa vai administratora amata. Tātad apstrīdētās normas neliekot izvēlēties, kuru no amatiem saglabāt. Turklāt valsts amatpersonām noteiktie ierobežojumi lielākoties esot saistīti ar amatpersonas atturēšanos no konkrētu darbību veikšanas, nevis ar jauniem pienākumiem vai prasībām, kuru izpildei būtu nepieciešams laukietilpīgs sagatavošanās darbs.

Laiks no 2014. gada 15. novembra, kad tika izsludināti grozījumi Interesu konflikta novēršanas likumā, līdz apstrīdēto normu spēkā stāšanās brīdim – 2016. gada 1. janvārim – esot pietiekams, lai Pieteikuma iesniedzēji varētu iepazīties ar viņiem noteiktajiem pienākumiem un sagatavoties to izpildei. Līdz ar to apstrīdētās normas atbilstot Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās paļāvības principam.

5. Pieaicinātā persona – **Tieslietu ministrija** – norāda, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam. Apstrīdēto normu mērķis esot nodrošināt administratora darbības neitralitāti un neatkarību. Interesu konflikta novēršanas likums neliedzot administratoriem vienlaikus pildīt arī sertificēta nodokļu (finanšu) konsultanta vai kapitālsabiedrības valdes locekļa pienākumus.

5.1. Viens no būtiskākajiem administratoru darbības regulējuma trūkumiem esot tas, ka administratoriem ar likumu ir piešķirtas plašas pilnvaras, taču netiek nodrošināts pienācīgs kontroles mehānisms, kas garantētu administratoru darbības neitralitāti un neatkarību.

Apstrīdētās normas nemainot administratoram Maksātnespējas likumā noteikto funkciju būtību, kā arī neparedzot administratora vietu valsts dienestā. Ar apstrīdētajām normām tikšot pastiprināta administratoru darbības uzraudzība un kontrole, tostarp sabiedrības kontroles funkcija, kuru sabiedrība varot īstenot, ievērojot valsts amatpersonām noteikto valsts amatpersonas deklarācijas iesniegšanas pienākumu un šo deklarāciju publisku pieejamību. Ar apstrīdētajām normām tikšot stimulēta administratora tiesiska rīcība, novērsta personiskās vai

mantiskās ieinteresētības ietekme uz administratora darbību, kā arī veicināta sabiedrības uzticēšanās administratoram.

Pienākums iesniegt valsts amatpersonas deklarāciju nodrošinot kontrolējošajām institūcijām iespēju pārbaudīt, vai deklarācijā norādītās ziņas neliecina par Interesu konflikta novēršanas likumā noteikto ierobežojumu pārkāpšanu. Interesu konflikta novēršanas likuma regulējumam esot preventīva nozīme interešu konflikta situāciju novēršanā.

5.2. Administratori varot būt valsts amatpersonas, jo esot konstatējama būtiska publiska interese par maksātnespējas procesa tiesiskumu, kā arī parādnieku, kreditoru un trešo personu interešu taisnīgu aizsardzību. Diezgan bieži vienīgais kreditors esot valsts, tāpēc prioritāra esot tās interese ekonomiski pamatoti un saimnieciski rīkoties ar parādnieka līdzekļiem, lai varētu tikt segtas saistības pret valsti.

Apstrīdētajās normās ietvertajam ierobežojumam esot leģitīms mērķis, proti, citu cilvēku tiesību, demokrātiskas valsts iekārtas un sabiedrības labklājības aizsardzība. Apstrīdētās normas esot piemērotas leģitīmā mērķa sasniegšanai, un šo mērķi nevarētu sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

5.3. Apstrīdētās normas atbilstot Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās paļāvības principam. Ar apstrīdētajām normām neesot ieviestas būtiskas izmaiņas administratora darbības regulējumā, kā arī neesot noteikti tādi jauni pienākumi, kuru izpildei būtu nepieciešams ilgs pārejas periods. Paredzētais pārejas periods esot pietiekams, lai Pieteikuma iesniedzēji varētu sagatavoties viņiem normatīvajos tiesību aktos noteikto pienākumu izpildei.

6. Pieaicinātā persona – **Latvijas Republikas tiesībsargs** (turpmāk – Tiesībsargs) – norāda, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam. Pēc Tiesībsarga ieskata, netiek aizskartas ar Satversmes 106. panta pirmo teikumu aizsargātās personu tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai, taču Tiesībsargs izvirza nosacījumu, ka pārejas periodā jātiek izstrādātam papildu tiesiskajam regulējumam par amatu savienošanas un valsts amatpersonas deklarācijas iesniegšanas kārtību. Likumdevējs esot noteicis jaunu apstrīdētās Interesu konflikta novēršanas likuma normas spēkā stāšanās termiņu, un tādējādi saprātīgs pārejas periods esot nodrošināts.

6.1. Maksātnespējas likums piešķirot administratoram plašas pilnvaras ar fiziskās vai juridiskās personas maksātnespējas procesu saistītu lēmumu pieņemšanā un darījumu slēgšanā. Pēdējos gados maksātnespējas procesa administrēšanas jomā esot novērojama administratoru rīcības neatbilstība likumdevēja paredzētajam rīcības un kompetences modelim. Ņemot vērā administratora pilnvaru apjomu, administratora pienākumu negodprātīga pildīšana esot viens no tiem riska faktoriem, kuru dēļ maksātnespējas procesu mērķi netiekot pienācīgi īstenoti. Tas liecinot par administratoru darbības nepietiekamu un neefektīvu uzraudzību.

6.2. Apstrīdētās normas liedzot personām, kuras strādā citos amatos, tajā skaitā kā nodokļu (finanšu) konsultanti, vienlaikus ieņemt arī administratora amatu. Proti, administratoram saskaņā ar Interesu konflikta novēršanas likuma 26. pantu jāsniedz ziņas par saviem klientiem. Tas esot pretrunā ar nodokļu (finanšu) konsultantu profesionālo darbību reglamentējošajām ētikas normām, kas nodokļu (finanšu) konsultantam uzliek pienākumu gādāt par profesionālo pakalpojumu sniegšanas laikā iegūtās informācijas konfidencialitāti. Tādējādi apstrīdētās normas bez papildu tiesiskā regulējuma ierobežojot personas tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos.

6.3. Apstrīdētās normas esot pieņemtas sasteigti un bez pienācīgām diskusijām. Tā esot slikta prakse, taču konkrētajā gadījumā neietekmējot likuma spēku. Līdz ar to apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums esot noteikts ar likumu.

Valsts amatpersonas statusa noteikšana un ar to saistītie pienākumi, ierobežojumi, kā arī atbildība par to nepildīšanu esot visefektīvākais administratora darbības caurskatāmības un uzraudzības veicināšanas līdzeklis. Pieteikuma iesniedzēju norādītie alternatīvie leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekļi prasītu ievērojami plašākas un laikietilpīgākas reformas, bet negarantētu mērķa sasniegšanu līdzvērtīgā kvalitātē.

Apstrīdētās normas esot pieņemtas, lai aizsargātu sabiedrības intereses un nodrošinātu efektīvu administratoru darbības kontroli. To personu loks, kuru iespējas ieņemt konkrētu amatu ietekmē apstrīdētās normas, neesot sevišķi liels. Īstenotā reforma veicināšot sabiedrības uzticēšanos maksātnespējas procesa institūtam. Līdz ar to tikšot sekmēta arī uzticēšanās demokrātiskai valsts iekārtai un valsts ekonomiskā stabilitāte.

7. Pieaicinātā persona – **Maksātnespējas administrācija** – norāda, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam.

7.1. Administratori pildot valstij nozīmīgas funkcijas. To kvalitatīvai izpildei vajagot nodrošināt ekonomisko paļāvību uz valsti un uzticēšanos valstij.

Administrators pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas pildot privāto tiesību subjekta izpildinstitūcijas funkcijas. Tas apstāklis, ka administratori nav nodarbināti valsts iestādē, neliedzot attiecināt uz viņiem valsts amatpersonas statusu. Administratori arī pēc apstrīdēto normu spēkā stāšanās būšot pašnodarbinātas personas.

Apstrīdētās normas nedz tieši, nedz netieši neuzliekot administratoriem tādus pienākumus, kas viņiem pēc būtības liegtu brīvu izvēli un iespēju vienlaikus turpināt gan līdzšinējo profesionālo darbību kā nodokļu (finanšu) konsultantiem un komercsabiedrības valdes locekļiem, gan arī administratora pienākumu pildīšanu.

7.2. Pielīdzinot administratorus valsts amatpersonām un attiecinot uz viņiem Interesu konflikta novēršanas likuma regulējumu, tiekot pastiprināta administratoru finanšu kontrole ar mērķi novērst personisko vai mantisko ieinteresētību amatpersonas darbībā.

Apstrīdēto normu leģitīmais mērķis esot nodrošināt normatīvajos tiesību aktos noteikto prasību izpildi, paredzot samērīgu atbildību par to neievērošanu. Tādējādi tiekot aizsargātas sabiedrības intereses un atbildīgās personas preventīvi atturētas no pārkāpumu izdarīšanas. Šāds normatīvais regulējums esot samērīgs, jo neierobežojot personu tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai.

7.3. Apstrīdētās normas nenosakot administratoriem jaunas prasības vai papildu kritērijus, kurus viņiem būtu nepieciešams izpildīt, lai iegūtu tiesības darboties konkrētajā profesijā. Pielīdzinot administratorus valsts amatpersonām, uz viņiem tiekot attiecināti Interesu konflikta novēršanas likumā noteiktie vispārējie ierobežojumi un aizliegumi jeb, citiem vārdiem sakot, pienākums atturēties no tādām darbībām, kuras varētu liecināt par iespējamu atrašanos interešu konflikta situācijā.

Tas, ka valsts pastiprina kādu personu profesionālās darbības uzraudzību, nedodot pamatu secinājumam, ka šādā gadījumā būtu jāparedz ilgs pārejas periods, lai personas, kuras ietekmēs jaunais regulējums, spētu tam pielāgoties.

8. Pieaicinātā persona – biedrība „Latvijas Sertificēto maksātspējas procesa administratoru asociācija” – norāda, ka apstrīdētās normas aizskar administratoru pamattiesības un neatbilst Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam.

8.1. Administratori nepildot valsts funkcijas, tāpēc neesot pareizi viņus pielīdzināt valsts amatpersonām. Administratora pilnvaras, pienākumi un tiesības neatbilstot nevienam no Interesu konflikta novēršanas likuma 4. pantā norādītajiem apstākļiem, kas ir pamats personas atzīšanai par valsts amatpersonu. Līdz ar to neesot saprātīga iemesla administratorus pielīdzināt valsts amatpersonām.

Administrators profesiju likumdevējs esot veidojis tādu, ka tā varot būt tikai papildu nodarbošanās. Ar administratora darbību kā vienīgo nodarbošanos personai neesot iespējams nodrošināt sev iztiku, jo ienākumi no tās esot neregulāri un vairumā gadījumu nelieli. Likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, neesot risinājis jautājumu par administratoru sociālajām garantijām. Turklāt valsts amatpersonas statusa piemērošana administratoriem liegšot viņiem reģistrēties Valsts ieņēmumu dienestā kā saimnieciskās darbības veicējiem.

8.2. Administrators katru ceturksni sagatavojot un elektroniski nosūtot kreditoriem un Maksātspējas administrācijai savas darbības pārskatu. Papildus administratora darbības pārskatam administratori VID iesniedzot ienākumu deklarācijas, kurās redzami administratoru ienākumi. Tātad valsts institūciju rīcībā jau šobrīd esot pilnīga informācija par administratoru gūtajiem ienākumiem.

Administratoru pielīdzināšana valsts amatpersonām neesot piemērota neviena likumdevēja izvirzītā mērķa sasniegšanai. Apstrīdētās normas neuzlabošot administratoru darbības uzraudzību.

Administratoru pienākums iesniegt valsts amatpersonas deklarāciju neatbilstot Sertificēto maksātspējas procesa administratoru ētikas kodeksa prasībām. Piemēram, valsts amatpersonas deklarācijā administratoram vajadzēšot deklarēt ienākumus, netieši publiskojot informāciju par maksātspējas procesā atgūtajiem un kreditoriem izmaksātajiem līdzekļiem. Tādējādi tikšot aizskartas arī citu maksātspējas procesā iesaistīto personu tiesības.

8.3. Apstrīdētās normas esot neskaidras un nenoteiktas, turklāt tās neietverot pilnīgu administratoram kā valsts amatpersonai uzlikto pienākumu un ierobežojumu regulējumu.

9. Pieaicinātā persona – **Latvijas Nodokļu konsultantu asociācija** – norāda, ka ar apstrīdētajām normām tiekot ierobežotas personu tiesības darboties gan kā administratoram, gan nodokļu (finanšu) konsultantam.

9.1. Viens no nodokļu (finanšu) konsultantu profesionālās darbības principiem esot to neatkarība. Proti, nodokļu (finanšu) konsultants esot neatkarīgs klientu interešu pārstāvis. Līdz ar to varot rasties tādas situācijas, ka nodokļu (finanšu) konsultants nespēj izpildīt Interešu konflikta novēršanas likumā noteiktos pienākumus. Tādējādi nodokļu (finanšu) konsultanta darbība un valsts amatpersonas pienākumu pildīšana varot nonākt savstarpējā pretrunā.

9.2. Ar apstrīdētajām normām varot sasniegt pamattiesību ierobežojuma leģitīmos mērķus, citastarp varot nodrošināt arī administratoru darbības uzraudzību un finanšu kontroli. Tomēr likumdevējs neesot pienācīgi izvērtējis, vai nepastāv citi leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekļi. Proti, jau šobrīd esot izveidota administratoru darbības uzraudzības sistēma. Ja pastāvošā administratoru darbības uzraudzības sistēma nav efektīva, to varot uzlabot.

Likumdevējs neesot paredzējis saprātīgu pārejas periodu, lai nodokļu (finanšu) konsultanti, kuri vienlaikus darbojas kā administratori, spētu izprast ar valsts amatpersonas statusu saistītos ierobežojumus, aizliegumus, pienākumus un pienācīgi sagatavoties to izpildei.

10. Pieaicinātā persona – **Mg. iur. Aigars Strupiņš** – norāda, ka ar apstrīdētajām normām administratori pielīdzināti valsts amatpersonām, lai viņus pakļautu stingrākai kontrolei, galvenokārt ar deklarāciju palīdzību.

10.1. Administratora loma esot jāskata kontekstā ar maksātnespējas procesa regulēšanas mērķiem. Maksātnespējas procesa pamatā esošās attiecības pēc sava rakstura esot privāttiesiskas attiecības. Administrators šajās attiecībās esot uzskatāms par parādniekam piederošu lietu pārzini, kas darbojas kreditoru interesēs. Administratora pamatuzdevums esot realizēt likumā noteiktos mehānismus kreditoru kopuma interesēs uz proporcionalitātes un citu maksātnespējas procesa principu pamata.

Lai gan administratora pārziņā esot parādnieka manta, tomēr viņš neīstenojot publiski tiesisko varu jeb valsts varu. Administratora funkcija esot iespēju robežās nodrošināt maksātnespējīgā parādnieka kreditora prasījumu apmierināšanu no parādnieka mantas. Tas, lai gan valsts regulēts un uzraudzīts, tomēr pēc savas dabas un mērķiem esot privāttiesisks process.

Administrators rīkojoties savā, nevis valsts vārdā, tāpēc viņa atbildība esot privāttiesiska. Viņš neietilpstot nevienā publiskās varas hierarhiskajā sistēmā. Administrators esot pašnodarbināta persona, kas pati organizē savu darbu un nosaka savu darba laiku. Administratora atlīdzība tiek noteikta, pašam administratoram vienojoties ar parādnieku.

Tiesiskuma kritērijiem neatbilstot likumdevēja prakse apstrīdamas normas bez skaidru mērķu formulēšanas, bez nopietnas analīzes un bez anotācijas iekļaut likumprojektā tikai pirms trešā lasījuma Saeimā.

10.2. Valsts amatpersonas statuss pats par sevi neliedzot administratoram turpmāk pildīt arī sertificēta nodokļu (finanšu) konsultanta, komercsabiedrības konsultanta, kapitālsabiedrības valdes locekļa pienākumus. Līdz ar to neesot saskatāms šo amatu vienlaicīgas pildīšanas ierobežojums.

11. Pieaicinātā persona – **Latvijā praktizējošs Eiropas Savienības dalībvalsts (Vācijas) advokāts Jenss Kristians Pastille (*Jens-Christian Pastille*)** – norāda, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam.

11.1. Tiesību norma, kas administratorus pielīdzina valsts amatpersonām, izskatīšanai Saeimā iesniegta tikai likumprojekta trešajā lasījumā. Ņemot vērā šā priekšlikuma raksturu, neesot pieļaujama tik fundamentālu grozījumu iekļaušana tikai trešajam lasījumam sagatavotajā likumprojekta redakcijā. Turklāt minētie grozījumi pieņemti sasteigti, apstrīdētās normas nesaskaņojot ar citām tiesību normām. Tādējādi 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātspējas likumā” 2. pants neesot pieņemts pienācīgā kārtā.

11.2. Administratoriem noteiktais valsts amatpersonas statuss varot traucēt tiem administratoriem, kuri pilda arī nodokļu (finanšu) konsultanta, kapitālsabiedrības valdes locekļa vai citas privātā sektora profesijas pārstāvja pienākumus, turpināt šīs nodarbošanās.

Lai gan neesot noteikts tiešs aizliegums apvienot amatu komercsabiedrībā ar valsts amatpersonas amatu, tomēr kapitālsabiedrības dalībnieki varot neuzticēties valdes loceklim, kas vienlaikus ir arī valsts amatpersona. Turklāt valdes locekļa atalgojums varot būt attiecīgās kapitālsabiedrības komercnoslēpums. Tas varot nonākt pretrunā ar valsts amatpersonai noteikto pienākumu iesniegt deklarāciju, jo tās publiski pieejamā daļa atklājos ienākumu apmēru. Tāpat nodokļu (finanšu) konsultantiem savā profesionālajā darbībā vajagot būt neatkarīgiem un ievērot konfidencialitātes principu. Līdz ar to varot

būt apdraudētas viņu iegūtās tiesības darboties gan kā administratoram, gan kā nodokļu (finanšu) konsultantam.

11.3. Apstrīdētajās normās noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis esot citu personu tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība. Proti, pilnveidojot administratoru darbības kontroli, varot uzlabot parādnieka aktīvu un to vērtības aizsardzību, kā arī kreditoru un darba ņēmēju aizsardzību, kas ir maksātnespējas procesa mērķis.

Administratora finanšu kontroles pastiprināšana tieši neveicinot maksātnespējas procesa efektivitāti. Administratoru pielīdzināšana valsts amatpersonām neesot vienīgais līdzeklis, ar ko iespējams sasniegt leģitīmo mērķi. Pastāvot vairāki daudz efektīvāki un sistēmiski pareizāki leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekļi, kas tik ļoti neierobežotu privātpersonu pamattiesības.

Visupirms vajagot apsvērt iespēju stiprināt tiesas un Maksātnespējas administrācijas uzraudzību pār administratora kompetencē esošiem jautājumiem. Maksātnespējas likums jau regulējot to, kā administratoram jārikojas interešu konflikta situācijā.

Likumdevējs varot izdarīt tādus grozījumus Civilprocesa likumā, lai tiesas nolēmumi, kas pieņemti maksātnespējas procesa ietvaros, būtu pārsūdzami. Lai novērstu iespējamu administratora un kreditoru vai parādnieku saskaņotu negodprātīgu rīcību, Maksātnespējas likumā būtu nosakāms, ka maksātnespējas procesu ierosina viens tiesnesis, savukārt cits tiesnesis nodrošina šā procesa, tostarp administratora darbības, turpmāko kontroli. Turklāt Maksātnespējas likumā varētu noteikt, ka maksātnespējas process ir ierosināms pēc parādnieka galvenās komercdarbības vietas, un noteikt arī šā apstākļa pierādīšanai nepieciešamos kritērijus. Līdz ar to tiktu novērsta tāda situācija, ka parādnieki īsi pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas nomaina savu juridisko adresi uz tiem vēlamai tiesai piekritīgu adresi.

Ja valsts vēlas pastiprināt administratoru darbības kontroli, tāda šīs profesijas reforma, kuras rezultātā administratori kļūtu par tiesu sistēmai piederīgām amatpersonām, ļautu daļēji sasniegt šo mērķi, taču būtu nepieciešami arī citi procesuāli uzlabojumi.

12. Pieaicinātā persona – **Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes lektore Anita Kovaļevska** – norāda, ka apstrīdēto normu mērķis esot nodrošināt to, lai tiesiskās aizsardzības procesā, juridiskās personas maksātnespējas procesā un fiziskās personas maksātnespējas procesā tiktu novērsta administratora, kā arī

viņa radnieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās ieinteresētības ietekme uz administratora darbību.

12.1. Jēdzieni „valsts amatpersona” un „valsts dienestā nodarbinātais” esot atšķirīgi. Valsts dienests esot publiski tiesisks stāvoklis. Šādas attiecības tiekot dibinātas ar lēmumu, kas pieņemts publisko tiesību jomā. Jēdziens „valsts amatpersona” esot plašāks nekā jēdziens „valsts dienestā esoša persona”, jo ikviena valsts dienestā esoša persona esot valsts amatpersona, taču par valsts amatpersonu varot būt ne tikai valsts dienestā esošās personas.

Interesešu konflikta novēršanas likuma 4. pants nosakot prasības tam, lai konkrēta amata darbības veicēju varētu pielīdzināt valsts amatpersonai. Valsts amatpersonas esot tās personas, kuras tieši vai netieši realizē valsts varu, tostarp rīkojas ar publiskas personas mantu. Administratora amats atbilstot šīm prasībām, jo administrators rīkojoties publisko tiesību jomā un īstenojot valsts varu. Tādēļ administratora atzīšana par valsts amatpersonu atbilstot Interesešu konflikta novēršanas likumā ietvertajiem principiem attiecībā uz to, kas ir atzīstams par valsts amatpersonu.

12.2. Administratori varot savu amatu savienot ar jebkuru citu amatu, ievērojot vispārējo principu, ka šī savienošana nedrīkst radīt interesešu konfliktu. Līdz ar to apstrīdētās normas neradot jaunus amatu savienošanas ierobežojumus.

Tiesu sistēmai piederīgas amatpersonas esot tās, kuras kaut kādā veidā ir saistītas ar tiesu varas īstenošanu. Ja tiktu noteikts, ka administratori ir tiesu sistēmai piederīgas personas, tas pats par sevi neradītu viņiem nekādus papildu pienākumus vai ierobežojumus. A. Kovaļevska uzskata, ka tiesu sistēmai piederīgas amatpersonas statusa noteikšana administratoriem neļautu sasniegt apstrīdētajās normās noteiktā ierobežojuma leģitīmo mērķi tādā pašā kvalitātē.

13. Pieaicinātā persona – **Rīgas Stradiņa universitātes pasniedzējs Linards Muciņš** – norāda, ka administratori nepilda valsts varas funkcijas un nevar būt valsts amatpersonas vai tām pielīdzinātas personas. Apstrīdētās normas neatbilstot Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam.

13.1. Administratori esot ar tiesas procesu saistīti sertificēti speciālisti, kas nepiedaloties tiesas spriešanā. Viņu vieta un loma šajā procesā esot ļoti fragmentāra. Administratora profesija vēsturiski esot veidojusies un pastāvējusi pie profesionālām tirgotāju organizācijām – pie biržas vai arī pie tirgotāju un komersantu kamerām vai palātām. Maksātnespējas procesu esot administrējusi specializēta komercietiesa.

Maksātnespējas likuma normas un maksātnespējas procesu vajagot interpretēt kopsakarā ar aizbildnības un aizgādības institūta – proti, privāttiesību institūta – vispārīgajām normām. Maksātnespējas procesā administratora statuss un galvenie uzdevumi aptverot galvenos aizbildnības un aizgādības institūta uzdevumus – aizgādības pārvaldību, pārstāvību materiālajās un procesuālajās tiesībās, kā arī rūpes par mantu. Administratora funkcija esot civiltiesiska un komerciesiska. Tā pēc savas būtības nevarot būt administratīvi tiesiska, proti, valsts varas subjekta funkcija.

13.2. Amata darbībā valsts amatpersonām pielīdzināta persona neesot tas pats, kas valsts amatpersona. Valsts amatpersona savas amata darbības neveicot uz sava personiskā ekonomiskā riska rēķina. Savukārt amata darbībā valsts amatpersonām pielīdzināta persona publiskās valsts varas funkcijas veicot uz personiskā ekonomiskā riska rēķina. Administratoru profesionālā darbība notiekot uz viņu personiskā ekonomiskā riska rēķina.

Administrators ne pēc šā amata izveidošanas apstākļiem, ne pēc savām funkcijām neatbilstot prasībām, kas ļautu viņu pielīdzināt valsts amatpersonai. Administrators nepildot amata pienākumus valsts institūcijās, viņam neesot nekādas lomas valsts varas īstenošanā. Turklāt administrators pat kā valsts amatpersonai pielīdzināta persona neatrodies valsts dienestā. Līdz ar to administratoru pielīdzināšana valsts amatpersonām nonākot pretrunā ar valsts amatpersonas statusa piešķiršanas būtību un jēgu.

Satversmes tiesa secināja:

14. Ar Satversmes tiesas priekšsēdētāja 2015. gada 10. jūlija lēmumu lieta Nr. 2015-04-01 tika nodota izskatīšanai. Savukārt 2015. gada 7. septembrī Satversmes tiesa rīcības sēdē nolēma, ka lietai pievienotie dokumenti ir pietiekami, lai to izspriestu rakstveida procesā. Paziņojums par lietas izskatīšanu rakstveida procesā Pieteikuma iesniedzējiem nosūtīts 2015. gada 7. septembrī (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 177. lpp.*).

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 28.¹ panta otro daļu piecpadsmit dienu laikā pēc tam, kad saņemts paziņojums par lietas izskatīšanu rakstveida procesā, lietas dalībniekiem ir tiesības iepazīties ar lietas materiāliem un rakstveidā izteikt savu viedokli par tiem.

Satversmes tiesā 2016. gada 22. janvārī saņemts Pieteikuma iesniedzēju papildu rakstveida viedoklis lietā Nr. 2015-04-01. Šajā viedoklī Pieteikuma

iesniedzēji pauduši savus apsvērumus par izskatāmo lietu, tostarp minējuši iemeslus, kāpēc apstrīdētās normas, pēc viņu ieskata, būtu atzīstamas par neatbilstošām arī Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Pieteikuma iesniedzēji tiesības rakstveidā izteikt savu viedokli par lietas materiāliem jau ir izmantojuši Satversmes tiesas likuma 28.¹ panta otrajā daļā noteiktajā termiņā, iesniedzot to 2015. gada 28. septembrī (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 187. lpp.*).

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēju iesniegtais papildu rakstveida viedoklis atstājams bez izskatīšanas.

15. Satversmes tiesa 2015. gada 21. decembra spriedumā lietā Nr. 2015-03-01 atzina, ka Satversme neliedz likumdevējam noteikt, kuras personas Interesu konflikta novēršanas likuma izpratnē ir valsts amatpersonas. Tātad likumdevējs bija tiesīgs noteikt, ka ikviens administrators amata darbībā ir pielīdzināts valsts amatpersonām.

Vienlaikus Satversmes tiesa spriedumā lietā Nr. 2015-03-01 uzsvēra, ka likumdevējam, nosakot valsts amatpersonām saistošus ierobežojumus, aizliegumus un pienākumus, ir jāizvērtē, vai netiek nesamērīgi ierobežotas personas pamattiesības, tostarp Satversmes 106. pantā noteiktās tiesības. Minētajā lietā Satversmes tiesa nosprieda: 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātspējas likumā” 2. pants un 2014. gada 30. oktobra likums „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””, ciktāl tie nenodrošina maksātspējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, profesionālās darbības garantijas izvēlētos nodarbošanās saglabāšanai, neatbilst Satversmes 106. panta pirmajam teikumam.

Pieteikuma iesniedzēji apstrīdējuši tās pašas normas, kuras Satversmes tiesa vērtēja 2015. gada 21. decembra spriedumā lietā Nr. 2015-03-01.

15.1. Spriedumā lietā Nr. 2015-03-01 Satversmes tiesa secināja, ka Satversmes 106. panta pirmā teikuma tvērumā ietilpst tiesības izvēlēties vairākas nodarbošanās un vienlaicīgi tās īstenot. Tas ietver arī tiesības saglabāt esošo nodarbošanos. Tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos, tostarp tiesības saglabāt esošo nodarbošanos, var ierobežot, taču attiecīgajam ierobežojumam jāatbilst kādam no Satversmes 116. pantā noteiktajiem leģitīmajiem mērķiem un jābūt samērīgam.

Minētajā spriedumā apstrīdētās normas vērtētas kā vienots regulējums, kas noteic, ka administratori savā amata darbībā ir pielīdzināmi valsts amatpersonām un tādēļ uz viņiem attiecas Interesu konflikta novēršanas likums.

Spriedumā lietā Nr. 2015-03-01 Satversmes tiesa arī norādīja, ka, vērtējot apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 106. panta pirmajam teikumam, jāņem vērā konkrētā situācija, kādā atrodas pieteikumu iesniedzēji. Tādēļ lietā Nr. 2015-03-01 Satversmes tiesa izvērtēja apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 106. panta pirmajam teikumam, ciktāl tās attiecas uz administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti.

15.2. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētās normas ierobežo viņiem Satversmes 106. panta pirmajā teikumā nostiprinātās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un neatbilst no Satversmes 1. panta izrietošajam tiesiskās paļāvības principam. Pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums balstīts uz to, ka apstrīdētās normas, pēc Pieteikuma iesniedzēju ieskata, aizskar viņiem Satversmē noteiktās tiesības saglabāt esošās nodarbošanās. Savukārt Pieteikuma iesniedzēju apsvērumi par tiesiskās paļāvības principa pārkāpumu ir saistīti ar viņu sniegtajiem argumentiem par Satversmes 106. pantā noteikto personas pamattiesību ierobežojumu.

Pieteikuma iesniedzēji ir administratori, kuri vienlaikus darbojas arī kā nodokļu (finanšu) konsultanti vai kapitālsabiedrībā ieņem valdes locekļa amatu. Tātad Pieteikuma iesniedzēji līdztekus administratora darbībai vēlas saglabāt citādas nodarbošanās nekā pieteikumu iesniedzēji lietā Nr. 2015-03-01.

No lietas materiāliem un ierakstiem maksātnespējas reģistrā redzams, ka visi Pieteikuma iesniedzēji Maksātnespējas likumā un Ministru kabineta 2010. gada 9. novembra noteikumos Nr. 1038 „Maksātnespējas procesa administratoru pretendentu apmācības un maksātnespējas procesa administratoru sertificēšanas kārtība” noteiktajā kārtībā ir ieguvuši maksātnespējas procesa administratora sertifikātu. Tātad apstrīdētās normas ir attiecināmas uz Pieteikuma iesniedzējiem, ja viņi vienlaikus ar administratora amatu pilda nodokļu (finanšu) konsultanta pienākumus vai kapitālsabiedrības valdes locekļa amatu.

Līdz ar to Satversmes tiesai jānoskaidro, vai apstrīdētās normas administratoriem, kuri vienlaikus ir arī nodokļu (finanšu) konsultanti vai kapitālsabiedrībās ieņem valdes locekļa amatu, ierobežo Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertās pamattiesības saglabāt esošo nodarbošanos.

16. Ar apstrīdētajām normām administratori amata darbībā ir pielīdzināti valsts amatpersonām Interesešu konflikta novēršanas likuma izpratnē. Apstrīdētā 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātspējas likumā” norma ir stājusies spēkā 2015. gada 1. martā. Savukārt apstrīdētais 2014. gada 30. oktobra likums „Grozījumi likumā „Par interesešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” ir stājies spēkā 2016. gada 1. janvārī.

Tātad no 2016. gada 1. janvāra uz administratoriem ir attiecināmi Interesešu konflikta novēršanas likumā valsts amatpersonām noteiktie ierobežojumi, aizliegumi un pienākumi, kā arī atbildība par šo ierobežojumu pārkāpšanu vai pienākumu nepildīšanu.

17. Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka apstrīdētās normas liedz viņiem saglabāt esošās nodarbošanās, proti, darboties kā administratoram un vienlaikus veikt arī nodokļu (finanšu) konsultanta pienākumus vai kapitālsabiedrībā ieņemt valdes locekļa amatu. Turpretī Saeima uzskata, ka Interesešu konflikta novēršanas likums neliedz Pieteikuma iesniedzējiem arī turpmāk pildīt administratora pienākumus un vienlaikus saglabāt pārējās viņu nodarbošanās, proti, darboties kā nodokļu (finanšu) konsultantam vai kapitālsabiedrībā ieņemt valdes locekļa amatu.

Interesešu konflikta novēršanas likuma II nodaļā ir noteikti vispārējie un speciālie valsts amatpersonas amata savienošanas ierobežojumi. Saskaņā ar šā likuma 6. panta pirmo daļu valsts amatpersonai ir atļauts savienot valsts amatpersonas amatu ar citu amatu, uzņēmuma līguma vai pilnvarojuma izpildi, vai saimniecisko darbību individuālā komersanta statusā, vai reģistrējoties Valsts ieņēmumu dienestā kā saimnieciskās darbības veicējam saskaņā ar likumu „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”, ja šajā likumā vai citā normatīvajā aktā nav paredzēti valsts amatpersonas amata savienošanas ierobežojumi. Arī likumprojekta „Grozījumi likumā „Par interesešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” anotācijā norādīts, ka administrators kā valsts amatpersona savu amatu var savienot ar jebkuru citu amatu, ja to neaizliedz Interesešu konflikta novēršanas likums vai citi amata darbību regulējošie normatīvie akti (*sk. likumprojekta Nr. 275/Lp12 „Grozījumi likumā „Par interesešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” anotāciju*).

Savukārt Interesešu konflikta novēršanas likuma 6. panta otrā daļa noteic: „Ja likumā nav noteikti stingrāki ierobežojumi, valsts amatpersonai, ievērojot šā likuma 7. panta otrajā, trešajā, ceturtajā, piektajā, 5.¹, sestajā, septītajā, astotajā

un trīspadsmitajā daļā noteiktos speciālos amatu savienošanas ierobežojumus, ir atļauts savienot valsts amatpersonas amatu ne vairāk kā ar diviem citiem algotiem vai citādi atlīdzinātiem valsts amatpersonas amatiem vai amatiem citās publiskas personas institūcijās. Par šajā daļā minētajiem amatiem nav uzskatāms pedagoga, zinātnieka, ārsta, profesionāla sportista un radošais darbs. Šajā daļā minētā amatu savienošana pieļaujama, ja tā nerada interešu konfliktu, nav pretrunā ar valsts amatpersonai saistošām ētikas normām un nekaitē valsts amatpersonas tiešo pienākumu pildīšanai.”

Administratoriem Interešu konflikta novēršanas likuma 7. panta otrajā, trešajā, ceturtajā, piektajā, 5.¹, sestajā, septītajā, astotajā un trīspadsmitajā daļā noteiktie speciālie amatu savienošanas ierobežojumi neietver aizliegumu savienot valsts amatpersonas statusu ar nodokļu (finanšu) konsultanta amatu vai kapitālsabiedrības valdes locekļa amatu.

Tādējādi no fakta, ka administrators ir valsts amatpersona Interešu konflikta novēršanas likuma izpratnē, neizriet tiešs aizliegums šo amatu savienot ar nodokļu (finanšu) konsultanta pienākumu pildīšanu vai kapitālsabiedrības valdes locekļa amatu, ja vien šī savienošana nerada interešu konfliktu, nepārkāpj valsts amatpersonai saistošas ētikas normas un nekaitē valsts amatpersonas tiešo pienākumu pildīšanai.

18. Pieteikuma iesniedzēji arī uzskata, ka līdz ar valsts amatpersonas statusa noteikšanu administratoriem tiek uzlikti tādi jauni ierobežojumi, aizliegumi un pienākumi, kas viņiem traucē veikt savu profesionālo darbību kā nodokļu (finanšu) konsultantiem vai ieņemt amatu kapitālsabiedrības valdē. Pieteikumā it īpaši uzsvērts, ka valsts amatpersonai noteiktais pienākums iesniegt valsts amatpersonas deklarāciju, norādot tajā Interešu konflikta novēršanas likumā noteikto informāciju, esot pretrunā ar nodokļu (finanšu) konsultanta neatkarības principu un pienākumu ievērot konfidencialitāti klienta lietās.

Turpretī Saeima un Tieslietu ministrija norāda, ka apstrīdētās normas nedz tieši, nedz netieši uz Pieteikuma iesniedzējiem neattiecinā tādus jaunus ierobežojumus, aizliegumus un pienākumus, kas liegtu viņiem pienācīgi veikt nodokļu (finanšu) konsultanta darbu vai ieņemt amatu kapitālsabiedrības valdē.

18.1. Nodokļu konsultanta amats ir ietverts Ministru kabineta 2010. gada 18. maija noteikumos Nr. 461 „Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību” (turpmāk – Noteikumi

Nr. 461) ietvertajā Profesiju klasifikatorā. Saskaņā ar Noteikumos Nr. 461 ietverto Profesiju klasifikatoru nodokļu konsultanta amats (kods 2412 05) ietilpst atsevišķā grupā „2412 finanšu un investīciju konsultanti”.

Finanšu un investīciju konsultantu grupā iekļauto profesiju pamatuzdevums ir analizēt, izvērtēt kapitāla izlietojumu; plānot kapitāla palielināšanu un finansēšanas avotus; veikt finanšu plānošanu un prognozēšanu; kontrolēt finanšu sadali un izlietojumu; sagatavot investīciju projektus; veikt zinātniskās pētniecības darbu finanšu ekonomikā; pētīt un organizēt ar saimnieciskās darbības organizēšanu un vadīšanu saistītus finanšu aspektus; pētīt un skaidrot iekšējo ekonomiku un saimniekošanas iespējas, informēt par šiem jautājumiem un konsultēt; konsultēt klientus par iepirkumu organizēšanas jautājumiem; konsultēt klientus par jautājumiem, kas saistīti ar nodokļiem; organizēt saimniecisko darbību klienta vārdā atbilstoši normatīvo aktu prasībām ar nodokļiem saistītajos jautājumos; piedalīties strīdu izšķiršanā un tiesas sēdēs; apzināt ar komercdarbību saistītās problēmas, piedāvājot iespējamo problēmrisinājumu; piedalīties ar komercdarbības vidi saistīto projektu plānošanā; sagatavot, analizēt un sniegt ar komercdarbības vidi saistīto informāciju valsts un pašvaldību institūcijām.

Uzvedības standartus, kas nodokļu konsultantam jāievēro, veicot profesionālo darbību, noteic Latvijas Nodokļu konsultantu asociācijas ētikas kodekss (turpmāk – Ētikas kodekss), kuru šī biedrība 2005. gada 19. oktobrī apstiprināja savā kopsapulcē. Saskaņā ar Ētikas kodeksa 3. punktu nodokļu konsultants savā profesionālajā darbībā ir neatkarīgs klienta interešu pārstāvis. Konflikta situācijās nodokļu konsultants rīkojas objektīvi, izvērtējot argumentus un mēģinot rast konflikta risinājumu. Tāpat nodokļu konsultantam ir pienākums ievērot konfidencialitāti. Proti, nodokļu konsultants gādā par tās profesionālo pakalpojumu sniegšanas laikā iegūtās informācijas konfidencialitāti, kas attiecas uz klientu vai tā darba devēju, viņam uzticēto lietu, aktu un dokumentu glabāšanas slepenību un drošību.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka valsts amatpersonai noteiktais pienākums deklarācijā ietvert normatīvajos tiesību aktos prasīto informāciju par noslēgtajiem uzņēmuma un pilnvarojuma līgumiem un šo līgumu pusēm, kā arī ienākumiem un to gūšanas avotu var nonākt pretrunā ar advokāta darbības konfidencialitātes principu. Proti, var būt tādas situācijas, kad konfidencialitātes princips liedz pieprasīt ziņas ne tikai par advokāta sniegtās juridiskās palīdzības

saturu, bet arī par to, kādām konkrētām personām tā sniegta (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 21.2.2. punktu*).

No Ētikas kodeksā ietvertā regulējuma izriet, ka konfidencialitātes princips aizsargā tikai nodokļu konsultanta profesionālo pakalpojumu sniegšanas laikā iegūtās informācijas saturu. Šāda rakstura informāciju Interesu konflikta novēršanas likums neliek valsts amatpersonai ietvert valsts amatpersonas deklarācijā. Proti, valsts amatpersonai noteiktais pienākums deklarācijā ietvert normatīvajos tiesību aktos prasīto informāciju, citastarp norādot ziņas par veiktajiem darījumiem un kantiem, neattiecas uz tāda veida informāciju, kuru nodokļu (finanšu) konsultants uzzinājis profesionālo pakalpojumu sniegšanas laikā.

Spriedumā lietā Nr. 2015-03-01 Satversmes tiesa arī atzina, ka advokātu konfidencialitāte un neatkarība ir svarīga, lai nodrošinātu ar Satversmes 92. pantu aizsargātās personu tiesības uz taisnīgu tiesu (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 21.2.2. punktu*). Advokātiem kā tiesu sistēmai piederīgām personām ir atšķirīga rakstura pilnvaras un īpaši nosacījumi attiecībā uz klientu pārstāvību nekā nodokļu (finanšu) konsultantiem.

Nodokļu (finanšu) konsultantu darbības pamatprincipi nav reglamentēti ar likumu, bet ietverti profesionālās ētikas normās. Pieaicinātā persona J. Pastille norāda: ja arī apstrīdētās normas un Ētikas kodekss būtu savstarpējā pretrunā, tas neradītu Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu, jo nodokļu konsultantu darbība nav regulēta ar atsevišķu likumu un viņu attiecības ar klientiem nav privileģētas, kā tas ir advokātu gadījumā (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 115. lpp.*).

18.2. Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka administratoriem noteiktais valsts amatpersonas statuss viņiem traucē turpmāk veikt kapitālsabiedrības valdes locekļa pienākumus.

Komerclikuma 209. pantā ir noteiktas sabiedrības ar ierobežotu atbildību pārvaldes institūcijas: dalībnieku sapulce un valde, kā arī padome (ja tāda ir izveidota). Saskaņā ar Komerclikuma 266. pantu akciju sabiedrību pārvalda akcionāru sapulce, padome un valde. Atbilstoši Komerclikuma 221. panta pirmajai daļai un 301. panta pirmajai daļai valde ir kapitālsabiedrības izpildinstitūcija, kura vada un pārstāv sabiedrību.

Sabiedrības vadīšana ir uz sabiedrības darbības nodrošināšanu vērsto pasākumu īstenošana tās iekšienē, proti, saimnieciskā un organizatoriskā vadīšana, kas vērsta uz sabiedrības mērķu sasniegšanu. Savukārt pārstāvība ir sabiedrības reprezentēšana ārpusē, proti, visas lietas, kurās sabiedrība stājas

attiecībās ar trešo personu, attiecas uz pārstāvību (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 8. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2012-04-03 14. punktu*).

Valdes loceklis ir sabiedrības dalībnieku uzticības persona, kuram uzticēta svešas mantas, t.i., sabiedrības kā atsevišķa tiesību subjekta mantas pārvaldīšana (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 13. jūnija sprieduma lietā Nr. 2014-02-01 14.2.2. punktu*).

Apstrīdētajās normās nav noteikti tādi valsts amatpersonai saistoši ierobežojumi, aizliegumi vai pienākumi, kas neļautu vai traucētu Pieteikuma iesniedzējiem vienlaikus darboties gan kā administratoram, gan ieņemt kapitālsabiedrībā valdes locekļa amatu. Arī no pieteikumā paustajiem apsvērumiem nav gūstams apstiprinājums tam, ka Pieteikuma iesniedzējiem kā kapitālsabiedrības valdes locekļiem būtu jāveic tādas funkcijas, kas liegtu viņiem vienlaikus pildīt administratora pienākumus kā valsts amatpersonai un saglabāt valdes locekļa amatu.

Papildus norādāms, ka saskaņā ar Interēšu konflikta likuma 4. panta pirmās daļas 19. punktu publiskas personas kapitālsabiedrības valdes loceklis ir valsts amatpersona. Norma par to, ka publiskas personas kapitālsabiedrības valdes loceklis ir valsts amatpersona, Interēšu konflikta novēršanas likumā ir ietverta jau kopš šā likuma pieņemšanas 2002. gada 25. aprīlī. Tāpat šā likuma 4. panta pirmās daļas 19.¹ punktā minētajos gadījumos valsts amatpersona ir kapitālsabiedrības valdes loceklis. Var secināt, ka valsts amatpersonas statusa noteikšana nebūtu uzskatāma par šķērsli kapitālsabiedrības valdes locekļa pienākumu pildīšanai.

18.3. Pieteikumā norādīts, ka Pieteikuma iesniedzēju pamattiesības ierobežo Interēšu konflikta novēršanas likumā valsts amatpersonai noteiktais aizliegums nodarboties ar reklāmu.

Interēšu konflikta novēršanas likuma 17. pants aizliedz valsts amatpersonai nodarboties ar jebkāda veida reklāmu, izņemot gadījumus, kad tas ietilpst šīs valsts amatpersonas amata pienākumos. Maksātnespējas likums administratoriem nenosaka tādus amata pienākumus, kas būtu saistīti ar reklāmu. Saskaņā ar Reklāmas likuma 1. pantu reklāma ir ar saimniecisko vai profesionālo darbību saistīts jebkuras formas vai jebkura veida paziņojums vai pasākums, kura nolūks ir veicināt preču vai pakalpojumu popularitāti vai pieprasījumu pēc tiem.

Izvērtējot to, vai apstrīdētās normas administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, rada Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietverto pamattiesību

ierobežojumu, Satversmes tiesa uzsvēra, ka saskaņā ar Advokatūras likuma 113. pantu advokātam ir tiesības reklamēt savu profesionālo darbību. Satversmes tiesa atzina, ka administratoriem, kuri vienlaikus darbojas arī kā advokāti, Interēšu konflikta novēršanas likumā noteiktais aizliegums nodarboties ar reklāmu negatīvi ietekmē advokāta sniegtās juridiskās palīdzības pieejamību, sašaurina iespējas piedāvāt savus pakalpojumus un tādējādi ierobežo viņu tiesības saglabāt pašu izvēlēto nodarbošanos. Objektīva iespēja saņemt juridisko palīdzību no advokāta nodrošina personai Satversmes 92. pantā nostiprinātās pamattiesības uz taisnīgu tiesu (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 21.3. punktu*).

Interēšu konflikta novēršanas likumā noteiktais aizliegums nodarboties ar reklāmu var ietekmēt trešo personu iespējas būt informētām par nodokļu (finanšu) konsultanta pakalpojumiem. Taču amata pienākumu ziņā nodokļu (finanšu) konsultanti atšķiras no advokātiem, kuru tiesības reklamēt savu profesionālo darbību īpaši minētas likumā un kuru darbības popularizēšana nepieciešama personām Satversmes 92. pantā noteikto tiesību uz taisnīgu tiesu īstenošanai. Turpretī nodokļu (finanšu) konsultanta gadījumā Interēšu konflikta novēršanas likumā noteiktais aizliegums nodarboties ar reklāmu nav uzskatāms par tādu ierobežojumu, kas ietekmētu personas tiesības saglabāt esošo nodarbošanās, t.i., darboties gan kā administratoram, gan nodokļu (finanšu) konsultantam. Arī no pieteikuma un lietas materiāliem nav gūstams apstiprinājums tam, ka Interēšu konflikta novēršanas likumā valsts amatpersonai noteiktais aizliegums nodarboties ar reklāmu varētu negatīvi ietekmēt Pieteikuma iesniedzēju darbību nodokļu (finanšu) konsultanta amatā.

Kapitālsabiedrības valdes locekļa amata pienākumi izriet no Komerclikumā noteiktās valdes kompetences. Valdes locekļa darbība ir vērsta uz sabiedrības mērķu sasniegšanu, nevis savas profesionālās darbības popularizēšanu. Apstrīdētās normas neliedz kapitālsabiedrībai kā patstāvīgam tiesību subjektam reklamēt savas preces vai pakalpojumus. Tātad Interēšu konflikta novēršanas likumā valsts amatpersonai noteiktais aizliegums nodarboties ar reklāmu neierobežo kapitālsabiedrības valdes locekļiem pamattiesības, kas nostiprinātas Satversmes 106. panta pirmajā teikumā.

18.4. Satversmes tiesa atzīst, ka valsts amatpersonas statusa noteikšana administratoriem neierobežo Pieteikuma iesniedzēju iegūtās tiesības saglabāt esošo nodarbošanos. Ar apstrīdētajām normām administratoriem noteiktie ierobežojumi, aizliegumi un pienākumi neliedz Pieteikuma iesniedzējiem

darboties kā administratoram un vienlaikus veikt savu profesionālo darbību kā nodokļu (finanšu) konsultantam vai ieņemt amatu kapitālsabiedrības valdē.

Tātad ar apstrīdētajām normām netiek ierobežotas Pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības saglabāt esošo nodarbošanos.

19. Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punkts paredz, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu, ja tiesvedības turpināšana nav iespējama.

Satversmes tiesa šā lēmuma 18. punktā secināja, ka Pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteiktās pamattiesības saglabāt esošo nodarbošanos nav ierobežotas.

Tādējādi tiesvedības turpināšana prasījuma daļā par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 106. panta pirmajam teikumam nav iespējama.

20. Pieteikumā lūgts izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību arī no Satversmes 1. panta izrietošajam tiesiskās paļāvības principam.

Satversmes 1. pants noteic, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. No šajā pantā ietvertā demokrātiskās republikas jēdziena izriet valsts pienākums savā darbībā ievērot virkni tiesiskas valsts pamatprincipu, arī tiesiskās paļāvības principu. Atbilstoši šim principam indivīds var paļauties uz likumīgi izdotas tiesību normas pastāvību un nemainīgumu un var plānot savu nākotni saistībā ar tiesībām, ko šī norma piešķirusi (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta sprieduma lietā Nr. 2001-12-01 secinājumu daļas 3.2. punktu*). Tiesiskās paļāvības princips valstij neliedz grozīt pastāvošo tiesisko regulējumu. Tomēr, grozot tiesisko regulējumu, valstij jāņem vērā tās tiesības, uz kuru saglabāšanu vai īstenošanu personai var būt radusies paļāvība. Tiesiskās paļāvības princips prasa, lai valsts, mainot normatīvo regulējumu, ievērotu saprātīgu līdzsvaru starp personas paļāvību un tām interesēm, kuru nodrošināšanas labad regulējums tiek mainīts (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 6. decembra sprieduma lietā Nr. 2010-25-01 4. punktu*).

Persona pieteikumu Satversmes tiesā saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu var iesniegt vienīgi tai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Satversmes tiesa jau norādījusi, ka Pieteikuma iesniedzēju apsvērumi par iespējamo tiesiskās paļāvības principa

pārkāpumu ir saistīti ar viņu sniegtajiem argumentiem par to, ka apstrīdētās normas ierobežo viņu pamattiesības saglabāt esošo nodarbošanos.

Satversmes tiesa secina, ka izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību no Satversmes 1. panta izrietošajam tiesiskās paļāvības principam nav iespējams, jo ar apstrīdētajām normām netiek ierobežotas Pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteiktās pamattiesības saglabāt esošo nodarbošanos.

Tātad arī šajā prasījuma daļā tiesvedība ir izbeidzama.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu,

Satversmes tiesa nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2015-04-01 „Par 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnešpējas likumā” 2. panta un 2014. gada 30. oktobra likuma „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam”.

Lēmums nav pārsūdzams

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

Aldis Laviņš